

## ЗВ'ЯЗОК СИСТЕМИ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ І ПРОГНОЗУВАННЯ У ВОЛЕЙБОЛІ.

Ольга ДЗЮБАН

Львівський державний інститут фізичної культури

**Постановка проблеми.** Аналіз останніх досліджень і публікацій. Подальший прогрес в спорті в більшості визначається сучасною системою відбору підготовки спортсменок на всіх етапах багаторічного тренування (М.С. Бріль, 1980 та інші). В сучасній літературі достатньо добре розроблені теоретичні основи спортивного відбору (проблема формування модельних характеристик прогнозування спортивної придатності (А.Р. Воронцов, 1977, К.П. Махновський, 1980 та інші). У зв'язку з цим виникає проблема і прогнозування перспективних волейболісток.

**Завдання дослідження:** показати яким чином спортивний відбір на всіх рівнях системи підготовки волейболістів пов'язаний із існуючою системою прогнозуванням.

**Методи та організація дослідження.** Теоретичне дослідження проведено в використанні методів аналізу і синтезу. Інформаційну основу досліджень складають дані підручників і навчальних посібників з теорії і методики волейболу, прогнозування, фізіології, результати наукових досліджень з проблеми прогнозування у спорті.

**Результати досліджень та їх обговорення.** Як видно з проаналізованих джерел система багаторічної підготовки волейболістів у спортивному відборі включає чотири рівні.

На *першому рівні* відбувається початковий відбір дітей 10-14 років, які володіють високим спортивним потенціалом для успішного оволодіння навиками гри у волейбол. Від цього рівня відбору залежить ефективність подальшої багаторічної підготовки спортсменів.

Головною метою *другого рівня* відбору є виявлення юнаків і дівчат 15-17 років, які володіють, по-перше, високим рівнем здібностей до волейболу і, по-друге, нахилами до конкретної ігрової функції ( зв'язуючого, нападаючого). Від якості відбору на цьому рівні в подальшому залежить створення контингенту волейболістів які остаточно вибрали волейбол в якості основного виду спортивної спеціалізації.

На *третьому рівні* (вік 18-20 років) відбувається відбір у команди вищих розрядів. Головним завданням є виявлення волейболістів з високим рівнем техніки тактичної (загальної і функціональної), атлетичної, морально-вольової і інших видів підготовленості для зачислення в команди вищих розрядів. Від того, як буде проведено відбір на цьому рівні залежить створення команд вищої кваліфікації спортсмени яких будуть володіти високим рівнем спортивної підготовленості.

На *четвертому рівні* відбір направлений на виявлення спортсменів для збірних команд країни, а також для участі у відповідальних змаганнях. Від цього рівня залежить як спортсмени будуть виступати на міжнародних змаганнях.

Як відомо, прогнозування – спеціальне наукове дослідження конкретних перспектив розвитку будь-якого явища як одна із форм наукового передбачення соціальної сфері, знаходиться у взаємозв'язку із плануванням, програмуванням



проєктуванням, і управлінням. Прогнозування – розробка прогнозів у спорті – є формою конкретизації передбачення перспектив розвитку того або іншого процесу або явища, характерного для спортивної діяльності. Задачі прогнозування зводяться до виявлення ймовірного розвитку того конкретного явища, яке в найбільшій ступені відповідає науковому знанню, відображає передові тенденції і визначає процес та досягнення заданого ефекту [4].

Методи прогнозування, які існують на даний час базуються на двох основних принципах: евристичному і математичному [5].

Евристичний принцип прогнозування полягає у використанні думок спеціалістів в даній галузі знань. Математичні принципи діляться на методи моделювання рухових процесів і екстраполяції.

В даний час найбільш поширеним являється *метод екстраполяції*. Даний метод застосовується при прогнозуванні еволюційних ситуацій, які змінюються у часі. Основна задача, яка вирішується цим методом є аналіз зв'язку між головною ознакою і часом. Вирішення цієї задачі дає інформацію про зміну головної ознаки в прогнозованому періоді. Вихідним матеріалом для її вирішення є динамічний (числовий) ряд, відображуючий зміну головної ознаки функції часу.

Вихідний динамічний ряд за попередній період апроксимується математичною функцією:

$$Y = a_0 + a_1 t + a_2 t^2 + a_3 t^3 + \dots + a_n t^n,$$

де  $Y$  – головна прогнозована ознака,  $t$  – час (роки) в прогнозованій період,  $a_0, a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$  – коефіцієнти, які необхідно визначити.

В такому вигляді динамічний ряд являє собою однопараметричну модель (параметр – час). Після визначення коефіцієнтів в рівнянні апроксимації незалежна змінна  $t_{\text{упр}}$  (час упередження). Рішення даного рівняння є прогнозованою ознакою в точці упередження.

Для прогнозування необхідно враховувати історію, сучасний стан і тенденції розвитку волейболу, дані узагальненого досвіду підготовки кваліфікованих спортсменів, динаміку їх основних показників у віковому аспекті – від початку заняття волейболом і до вищих спортивних досягнень.

Для відбору першочергове значення надається комплексу ознак, які характеризують прогностичну значимість і оснований на системі педагогічних, медико-біологічних, психологічних показників.

Для підготовки волейболістів високої кваліфікації полягає в тому, що спортсмен повинні відповідати параметрам командних і індивідуальних світових рекордів, володіти необхідною спортивно-ігровою здатністю.

Для підготовки спортивних резервів полягає в тому щоб, юні волейболісти на етапі підготовки (фізичної, техніко-тактичної, інтегральної, психологічної, медико-біологічної) були максимально наближені до команд високої кваліфікації і володіли необхідною спортивною здатністю.

Для відбору спортсменів включає в себе показники на основі яких можна судити про рівень розвитку навиків гри у волейбол і високої ефективності змагальної діяльності. Встановлено, що при відборі необхідно спиратися на наступні об'єктивні показники: комплекс показників з віком і під впливом цілеспрямованих тренувань цих показників з оволодінням навиків гри і спортивними досягненнями у волейболі. В коло таких показників входить:



- рівень розвитку фізичних і координаційних можливостей, специфічних прийомів гри у волейбол;
- рівень розвитку можливостей, які знаходяться в основі успішності тактичних дій: швидкість реакції, оперативне мислення, кількість переробленої інформації, орієнтація і ін.;
- морфологічні дані, функціональні особливості органів і систем організму, властивості особистості, зокрема, психологічна сумісність членів команди, їх емоційна стійкість і ін.

При прогнозуванні необхідно враховувати історію, сучасний стан і тенденції розвитку волейболу, дані узагальненого досвіду підготовки кваліфікованих волейболістів, динаміку їх основних показників у віковому аспекті – від початку занять волейболом і до вищих спортивних досягнень. Основні тенденції розвитку волейболу зводяться : по-перше, до атлетичної підготовки, що надає необхідні умови для успішного рішення спеціальних задач; по-друге, оволодіння широким техніко-тактичним арсеналом, універсальності в підготовці і високому рівні майстерності застосовуючи до вибраної ігрової функції; по-третє, до збільшення швидкості виконання ігрових дій, вмінню швидко переключатись в діях, гнучко використовувати техніко-тактичний арсенал.

Прогнозування у відношенні окремого спортсмена включає показники тренувальної (морально-вольова, техніко-тактична, фізична, функціональна, психологічна) і змагальної ( в нападі і захисті) діяльності, властивості вищої нервової діяльності, риси характеру.

Прогнозування досягнень команди включає показники психологічної сумісності гравців, згуртованість колективу, відношення гравців до тренера, соціометричний статус команди, тактико-технічної майстерності команди (зіграність, різноманітність взаємодії гравців у нападі і захисті і наявності нових їх видів комплектування команди (по віку, ігровим функціям), наявності резерву ( молодіжні, юнацькі команди); матеріально-технічної оснащеності; наявності кваліфікованих тренерських кадрів, якісного тренувального процесу.

По суті, прогнозування охоплюють всі компоненти системи підготовки волейболістів.

Так як результати змагань – важливий системоутворюючий фактор, особливого значення набуває прогнозування змагань надійності окремих волейболістів і команди в цілому [1,3].

Складання прогнозів тісно пов'язано з управлінською діяльністю, що знаходить відображення у розробці цільових комплексних програм, наприклад підготовки збірних команд країни до Олімпійських ігор, комплексної цільової програми розвитку волейболу.

### Література

1. Железняк Ю.В., Ивойлов А.В. Волейбол – М.: Физкультура и спорт, 1991.-240с.
2. Манукян Л.Я., Арутюнян А.Г., Мигранян Е.С. Методы прогнозирования отбор в спорте. / Тезы 18-ой республиканской научной методологической конференции.: - Ереван, 1989.
3. Огірко І.В., Дзюбан О.Б. Довготермінове та короткотермінове прогнозування олімпійських видах спорту //Педагогіка, психологія та медико-біологія



проблеми фізичного виховання і спорту: Зб.наукових праць. – Харків – Львів, 2003.- с. 62-69.

4. Волейбол: Учебник для институтів физ. культ./ Под ред. Ю.Н. Клещева, А.Г. Айриянца.- М.: Физкультура и спорт-1985, 270с.

5. Дзюбан О.Б., Огірко І.В. Методи прогнозування в спорті./ навчальний посібник.- Львів, 2003.- 24с.

---

## THE CONNECTION OF SPORTING SELECTION SYSTEM AND FORECASTING IN VOLLEYBALL

Olha DZYUBAN

The connection of sporting selection system and forecasting in volleyball has been analyzed in the

---

## АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ РОЗРОБОК МОДЕЛІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕХТУВАЛЬНИКА

Дмитро ДМИТРЕНКО

Хмельницький державний університет

На сьогоднішній день досягнення максимальних результатів у кожному виді діяльності неможливе без цілеспрямованого формування індивідуального стилю діяльності.

Аналіз бойової діяльності фехтувальників нереальний без виділення елементів, типових для змагальної діяльності та компонентів, індивідуально притаманних кожному спортсмену [1].

Одним з найважливіших принципів підготовки у фехтуванні є принцип зв'язки техніко-тактичної майстерності з індивідуальними особливостями спортсменів і принцип використання домінуючих і компенсаторних факторів [3, 4].

Однак це питання в теорії і методиці підготовки фехтувальників вивчено недостатньо. На теперішній час практично не враховується індивідуальна манера ведення бою, що сприяє нівелюванню найбільш сильних сторін спортсменів, згладжує прояв тих індивідуальних рис, які в кінцевому підсумку складають основу успіху.

Одним з розповсюджених сучасних методів безпосереднього пізнання є експеримент. Цей метод дозволяє, використовуючи основні закони фізики, механіки, фізіології, біохімії та ін., пояснити функціональну структуру досліджуваного об'єкту, дати кількісну характеристику [5].

Модельовання - це дослідження процесів або об'єктів пізнання шляхом побудови їх моделей. Житлов В.В. [2] стверджує, що доцільне математичне моделювання, дозволяє глибше вивчити специфічні для живої